

ΜΕΤΑ-ΓΡΑΦΕΣ Ή ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ

Διάλεξη με τίτλο «Μετα-γραφές ή ασκήσεις τοπογραφίας», πραγματοποιήσε στις 2 Απριλίου, στο κατάμεστο αμφιθέατρο του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, ο πρόεδρος του Τμήματος Αρχιτεκτόνων του ΑΠΘ, **Νίκος Καλογήρου**, συνεχίζοντας τον κύκλο παρουσιάσεων σημαντικών μηχανικών της Κεντρικής Μακεδονίας, που διοργανώνει το ΤΕΕ/ΤΚΜ, κατόπιν εισήγησης της Μόνιμης Επιτροπής Αρχιτεκτονικών Θεμάτων. Τον ομιλητή καλωσόρισε ο πρόεδρος της Μόνιμης Επιτροπής (ΜΕ) Αρχιτεκτονικών Θεμάτων, **Θανάσης Παπάς**.

Στη διάρκεια της παρουσίασης, οι παρευρισκόμενοι κινήθηκαν σε μια νοητή διαδρομή, που ακολούθησε τα αρχιτεκτονικά βήματα του κ. Καλογήρου και των συνεργατών του από την Άνω Πόλη και το Πανόραμα, μέχρι τη Χαλκιδική, την Πιερία και το Βέρμιο, τις καπναποθήκες της Καβάλας και την πλατεία Ομοιοίας.

Όπως τόνισε ο κ. Καλογήρου, η αναζήτηση ενός ουσιαστικού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού παραμένει ένα από τα πρωταρχικά και διαχρονικά επίκαιρα προβλήματα, καθώς πάντα η αρχιτεκτονική δημιουργεί ένα κέλυφος, ένα 'δοχείο ζωής', που παρέχει προστασία και ιδιωτικότητα στον άνθρωπο απέναντι σε ένα όχι πάντα φιλικό περιβάλλον είτε αυτό είναι φυσικό είτε αστικό. Τα κυριότερα σημεία της διάλεξης του κ. Καλογήρου ακολούθουν:

«Κατ' αρχήν θέλω να ευχαριστήσω το ΤΕΕ για την ευκαιρία που μου δίνει να παρουσιάσω ένα μέρος από το προσωπικό μου έργο. Μέχρι σήμερα είχα την ευκαιρία να αναφερθώ και να σχολιάσω ζητήματα αρχιτεκτονικής και πόλης, ή να παρουσιάσω το έργο άλλων δημιουργών. Σπάνια όμως δίνεται η ευκαιρία συνολικής αναφοράς σε μελέτες και υλοποιήσεις που έγιναν με προσωπική μου ευθύνη ή συμμετοχή. Είναι εξάλλου γεγονός ότι μέχρι την προηγούμενη γενιά οι δημιουργοί απέφευγαν να αναφέρονται στο έργο τους, οι ίδιοι και όταν το έκαναν συχνά περιοριζόνταν σε μια τεχνική περιγραφή της λύσης και των υλικών.

Η παρουσίαση και ιδιαίτερα ο σχολιασμός μιας προσωπικής προσέγγισης δεν είναι ευχερές, καθώς η εσωτερική συνθετική διαδικασία διατηρεί μια σχετική αυτονομία και διαμορφώνεται τελικά μέσα από μια διαισθητική και νοστικώδη προσέγγιση. Ωστόσο, είναι χρήσιμο να επιχειρείται η τοποθέτηση του έργου στο ευρύτερο περιβάλλον και στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο που ανήκει.

Ένα ιδιαίτερο γνώρισμα της ελληνικής κοινωνίας και της Θεσσαλονίκης της πόλης όπου ζω ειδικότερα, στη σημερινή μεταβατική συγκυρία είναι η παρατηρούμενη διάσπαση μεταξύ ορισμένων οικονομικοκοινωνικών και πολιτισμικών εξελίξεων. Από τη μία μεριά ο δυτικός κόσμος δεν προτείνει μια ισχυρή ιδεολογική ταυτότητα, αλλά μια μάλλον αναγκαστική προσαρμογή στην παγκοσμιοποίηση, κάτι που στην Ελλάδα παίρνει τη μορφή της ευρύτερης συναίνεσης και σύγκλισης στα δεδομένα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πολιτισμικό επίπεδο με ένα φαινομενικά παράδοξο τρόπο διαφαίνεται συχνά μια αντίρροπη κίνηση προς τη συντήρηση και την παράδοση σε επίπεδο κοσμοθεωρίας, κάτι που έχει άμεσες επιπτώσεις και στο πεδίο της αρχιτεκτονικής δημιουργίας. Οι αντιφάσεις αυτές μπορούν να οδηγήσουν είτε σε μια υιοθέτηση μιας παγκόσμιας επιπόλαιης αρχιτεκτονικής 'lifestyle' είτε σε μια μικροαστική

σκηνογραφική προσαρμογή στην παράδοση.

Η αναζήτηση ενός ουσιαστικού αρχιτεκτονικού σχεδιασμού παραμένει σε αυτό το πλαίσιο ένα από τα πρωταρχικά και διαχρονικά επίκαιρα προβλήματα, καθώς πάντα η αρχιτεκτονική δημιουργεί ένα κέλυφος, ένα 'δοχείο ζωής' που παρέχει προστασία και ιδιωτικότητα στον άνθρωπο απέναντι σε ένα όχι πάντα φιλικό περιβάλλον είτε αυτό είναι φυσικό είτε αστικό. Αντίστοιχα η προσωπική μου θέση είναι ότι η σύνθεση ενός έργου στην Ελλάδα ενταγμένη στην παγκοσμιοποίηση της αρχιτεκτονικής δε θα πάψει ποτέ να έχει άμεση σχέση με τον τόπο και το τοπίο στα οποία εντάσσεται.

Το ίδιο ισχύει βέβαια και για τη διαμόρφωση των απόψεων των υπευθύνων αρχιτεκτόνων - δημιουργών. Γι' αυτό είναι απαραίτητες ορισμένες αναφορές στο ευρύτερο περιβάλλον όπου κυοφορήθηκαν και σχηματίστηκαν οι προσωπικές μου απόψεις και στις άλλες παράλληλες δραστηριότητές μου.

Η προσέγγισή μου στο σχεδιασμό διαμορφώθηκε από τη μόνιμη σχέση μου με το τμήμα Αρχιτεκτόνων του Α.Π.Θ., που αποτελεί μια διαχρονική άσση στους περιορισμένους οριζόντες της μεταπολεμικής Θεσσαλονίκης. Η μαθητεία κοντά στους καθηγητές που διαμόρφωσαν τη σχολή της Θεσσαλονίκης και στη συνέχεια η ενασχόληση με τη διδασκαλία διευκόλυσε τη συνεχή εγρήγορση που ενθαρρύνεται από την καθημερινή επαφή με νέες ιδέες. Η εμπάθση στην αστική κλίμακα με τις μεταπτυχιακές σπουδές στο Παρίσι και η παράλληλη δραστηριότητα αναγνώρισης με πολλαπλά μέσα - φωτογραφίες, έρευνες, αποτυπώσεις - παραδοσιακών αλλά και σύγχρονων καθημερινών οικισμών διαμόρφωσαν την επιστημονική αλλά και τη συνθετική μου ταυτότητα. Η αναλυτική παρουσίαση διαρθρώνεται στις ακόλουθες ενότητες:

1. επιρροές / δάσκαλοι
2. η τοπική αρχιτεκτονική / η «σχολή» της Θεσσαλονίκης
3. τα πρώτα έργα / η κατανόηση της παράδοσης
4. πόλη και δημόσια αρχιτεκτονική / μία άρρηκτη σχέση
5. οι πρόσφατες κατοικίες / ο τόπος: μεταφράσεις και μεταγραφές
6. εφήμερες και πειραματικές εφαρμογές / τοπογραφία και τοπολογία
7. το Τμήμα Αρχιτεκτόνων της Θεσσαλονίκης 2005-2009

Το μεγαλύτερο τμήμα του υλοποιημένου έργου αφορά στη μελέτη κατοικιών, που αποτελούν πρωταρχικές για την αρχιτεκτονική συνθέσεις μικρής κλίμακας και εκφράζουν καθαρότερα κάποιες προσωπικές εμμονές. Ένα σημαντικό μέρος του συνθετικού έργου που αναφέρεται στον αστικό σχεδιασμό ή τη δημόσια αρχιτεκτονική έγινε με διάφορες αφορμές-συνήθως συμμετοχές σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Η εγγενής δυσκολία εφαρμογής αυτής της κλίμακας στην Ελλάδα οδηγεί σε συνθέσεις περισσότερο ελεύθερες, αν και η δυνατότητα υλοποίησης αποτελεί πάντα βασική επιλογή της προσέγγισης. Σε ορισμένες περιπτώσεις συνθέσεις μικρής κλίμακας, εσωτερικών χώρων ή σχεδιασμού εκθέσεων επιτρέπουν αυξημένη ελευθερία έκφρασης και συνιστούν ευκαιρίες για πειρατισμούς και δοκιμές. Επιχειρώντας ένα προσωρινό συμπέρασμα θα μπορούσα να χαρακτηρίσω την προσωπική συνθετική προσέγγιση ως εμπειρία συνόρων, μία δι-

αρκή προσπάθεια μεταγραφής και μετάφρασης:

- της διαχρονικής τυπολογίας, της μεσογειακής παράδοσης, της ευρωπαϊκής πολεοδομίας, του ελληνικού και διεθνούς μοντερνισμού σε αρχιτεκτονικές αποφάσεις
- των τοπογραφικών, περιβαλλοντικών και κλιματολογικών συνθηκών σε διάταξη όγκων και διαμόρφωση της επιδερμίδας των κελυφών
- της πληροφορίας σε χειρονομία, των δεδομένων σε γεωμετρία και
- σε τελευταία ανάλυση, του προϋπολογισμού σε επιλογή υλικών και υφής.

Ελπίζω ότι τα παραπάνω διαμορφώνουν ένα προσωπικό ιδίωμα επιτρέποντας τη διαρκή κίνηση με βαθμιαία βήματα. Αυτό διευκολύνει την ανάγνωση της εξελικτικής πορείας, με δεδομένο ότι κάθε έργο εμπεριέχει σε μεγάλο ποσοστό στοιχεία από το αντίστοιχο προηγούμενο, ενώ ενσωματώνει και νέα ευρήματα. Αυτή η πορεία, αν και δεν παρέχει το ασφαλέστερο αποτέλεσμα, αμφισβητεί διαρκώς, ακόμα και τις προσωπικές αντιλήψεις, καθώς εγείρει και απαντά νέα ερωτήματα. Έτσι στα πρόσφατα έργα εξερευνώνται νέες γεωμετρίες που επιχειρούν μια τολμηρότερη προσαρμογή της μορφής στη χρήση, σε αντίστιξη με την ενδεχόμενη ακαμψία που διακρίνουμε σήμερα σε ορισμένες παραλλαγές του «παραδοσιακού» μοντέρνου που εξακολουθούν να κυριαρχούν στην ελληνική σκηνή.» ■

